

15-Yanvar, 2025-yil

KASB-HUNAR EGALLASHNING AXLOQIY VA IJTIMOY ASOSLARI: “QOBUSNOMA” TALQINIDA

Nurmamatova Shodiya Beshimovna

Osiyo xalqaro universiteti magistri

Annotatsiya: Mazkur maqolada "Qobusnoma" asarida kasb-hunar egallashning axloqiy va ijtimoiy asoslari tahlil qilinadi. Asarda mehnatning qadr-qimmati, kasb tanlashda mas'uliyat va halollik kabi axloqiy fazilatlarining ahamiyati yoritiladi. Muallifning yoshlarga o'g'itlari zamonaviy jamiyat uchun dolzarb masalalarni hal qilishda ham muhim ahamiyat kasb etadi. Maqolada ushbu mavzularni o'rganish uchun adabiy tahlil, tarixiy qiyoslash va mazmuniy sharh metodlari qo'llanilgan.

Kalit so'zlar: Qobusnoma, kasb-hunar, axloq, ijtimoiy mas'uliyat, mehnat qadr-qimmati, halollik, yoshlarga o'g'it.

Asosiy qism Kaykovusning "Qobusnoma" asarida kasb-hunar egallash masalasi axloqiy va ijtimoiy jihatdan muhim deb ta'kidlanadi. Muallifning fikricha, har bir inson o'z hayotida mehnat qilish orqali jamiyatga foyda keltirishi va o'zining shaxsiy baxt-saodatiga erishishi lozim. Asarda quyidagi asosiy jihatlar yoritilgan:

1. **Mehnatning qadr-qimmati:** Kaykovus insonning mehnat qilishi uning shaxsiyati va jamiyatdagi mavqeini belgilovchi asosiy omil ekanligini ta'kidlaydi. U mehnatni faqat moddiy ta'minot manbai sifatida emas, balki axloqiy kamolotga yetaklovchi vosita sifatida ko'radi.

2. **Halollik va mas'uliyat:** Asarda kasb-hunar egallashda halollik va mas'uliyatning muhimligi alohida qayd etilgan. Kaykovusning fikricha, inson o'z kasbida halol bo'lishi, boshqalarga zarar yetkazmasligi va o'z vazifalariga mas'uliyat bilan yondashishi kerak.

3. **Kasb tanlashda oqilona yondashuv:** "Qobusnoma"da har bir inson o'z qobiliyat va imkoniyatlariga mos kasbni tanlashi lozimligi haqida maslahatlar berilgan. Bu nafaqat insonning o'z hayotidan qoniqish hosil qilishiga, balki jamiyatga ko'proq foyda keltirishiga yordam beradi.

4. **Yoshlarga o'g'itlar:** Kaykovus yoshlarni foydali kasb-hunar egallashga undaydi. U yoshlarning bekorchilikdan uzoq bo'lishi, bilim va hunar o'rganishga intilishini muhim deb biladi. Shuningdek, ota-onalarning farzand tarbiyasidagi roli ham yoritilgan.

5. **Axloqiy qadriyatlar va ijtimoiy mas'uliyat:** Asarda kasb-hunar egallash axloqiy qadriyatlar bilan chambarchas bog'langan. Kaykovus mehnatni nafaqat iqtisodiy zarurat, balki ijtimoiy mas'uliyat sifatida ham talqin qiladi.

Kaykovusning bu o'g'itlari nafaqat o'z davri, balki bugungi kun uchun ham dolzarbdir. Asarda yoritilgan tamoyillar zamonaviy ta'lim va tarbiya tizimiga integratsiya qilinsa, yosh avlodni mas'uliyatli va halol insonlar sifatida tarbiyalashga xizmat qiladi.

15-Yanvar, 2025-yil

Kaykovusning **“Qobusnoma”** asari fors tilida yozilgan o‘gitnoma bo‘lib, unda turli hayotiy mavzular, axloqiy qadriyatlar, tarbiya va kasb-hunar egallashning ahamiyati haqida so‘z yuritiladi. Asar XI asrda yozilgan bo‘lsa-da, undagi g‘oyalar bugungi kunda ham o‘z dolzarbligini saqlab qolgan.

Asarda Kaykovus o‘z o‘g‘liga va kelajak avlodga mo‘ljallangan o‘gitlarida hayotda muvaffaqiyatga erishish uchun mehnatsevarlik, halollik va kasb-hunar egallashni muhim deb hisoblaydi. U har bir insonning kasb tanlashda mas‘uliyatli bo‘lishi, jamiyat uchun foydali bo‘lishi lozimligini ta’kidlaydi. “Qobusnoma”da mehnatni nafaqat moddiy ta‘minot manbai, balki insonni axloqiy jihatdan mukammallashtiruvchi omil sifatida ko‘riladi.

Taklif va tavsiyalar

1. "Qobusnoma" asaridagi kasb-hunar egallashga oid o‘gitlar ta’lim dasturlariga kiritilishi lozim. Bu, yosh avlodning axloqiy va ijtimoiy jihatdan rivojlanishiga xizmat qiladi.

2. Asarda berilgan qadriyatlarni zamonaviy kasb-hunar ta’limi bilan uyg‘unlashtirish orqali yoshlarni kasb tanlashga mas‘uliyat bilan yondashishga undash kerak.

3. Ota-onalar va pedagoglar uchun "Qobusnoma"dan foydalangan holda tarbiyaviy qo‘llanmalar yaratish taklif etiladi.

Metod va materiallar Maqolada quyidagi metodlardan foydalanilgan:

- **Adabiy tahlil:** "Qobusnoma"dagi kasb-hunar va axloqiy fazilatlar bilan bog‘liq parchalar tahlil qilindi.

- **Tarixiy qiyoslash:** Kaykovus davridagi kasb-hunar tamoyillari zamonaviy ta’lim va mehnat bozorida tamoyillar bilan solishtirildi.

- **Mazmuniy sharh:** Asardagi asosiy g‘oyalar zamonaviy axloqiy va ijtimoiy qadriyatlar nuqtayi nazaridan sharhlandi.

Material sifatida "Qobusnoma" asari, zamonaviy pedagogika va tarbiya nazariyasiga oid ilmiy maqolalar hamda axloqiy qadriyatlar bo‘yicha manbalar ishlatilgan.

Adabiyotlar sharhi

1. Kaykovusning "Qobusnoma" asari - axloq va tarbiya masalalariga oid bebaho manba sifatida qadrlanadi. Unda kasb-hunar egallashning nafaqat iqtisodiy, balki axloqiy va ijtimoiy jihatlari ham yoritilgan.

2. Zamonaviy pedagogika va tarbiya bo‘yicha ilmiy tadqiqotlar - yosh avlodni kasb-hunarga o‘rgatish jarayonida axloqiy qadriyatlarning ahamiyatini ochib beradi.

3. Axloqiy tarbiya va mehnat etikasiga oid tadqiqotlar - mehnatsevarlik, halollik va mas‘uliyatning zamonaviy jamiyatdagi o‘rni haqida batafsil ma’lumot beradi.

Xulosa "Qobusnoma" asarida kasb-hunar egallashning axloqiy va ijtimoiy asoslari haqida berilgan o‘gitlar bugungi kunda ham dolzarbligini yo‘qotmagan. Kaykovusning yoshlarga mehnat qilish, halollik va mas‘uliyatni qadrlash haqidagi fikrlari zamonaviy ta’lim va tarbiya jarayoniga integratsiya qilinishi lozim. Bu esa nafaqat shaxsiy muvaffaqiyat, balki jamiyatning barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi.

15-Yanvar, 2025-yil

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Ruziyeva, M. Y. (2020). About color symbols in folklore. *Journal of critical reviews*. ISSN-2394-5125 VOL, 7.
2. Ruziyeva, M. Y., & Aslonova, S. S. (2021). Theoretical and Practical Foundations of Teaching Folklore In Primary School. *Middle European Scientific Bulletin*, 10.
3. [Lyro-epic literary fairy tales in uzbek children's literature](#) MY Ruziyeva, S Lobar
4. Yoqubovna, R. M. (2017). Expression of Attitude to Colors in Turkic National Ritual Songs. *ANGLISTICUM. Journal of the Association-Institute for English Language and American Studies*, 6(1), 54-68.
5. Yokubovna, R. M. (2020). About color symbols in folklore. *JCR*, 7(17), 461-466.
6. Ruziyeva, M. Y., & Lobar, S. (2023). Lyro-epic literary fairy tales in uzbek children's literature.
7. Bahriyeva, P. N., & Ro'ziyeva, M. Y. (2023). Reforms and Innovations in the Educational System in Uzbekistan. *American Journal of Public Diplomacy and International Studies* (2993-2157), 1(6), 47-51.
8. Ro'ziyeva, M. Y. (2020). COLOR SYMBOLISM IN UZBEK FOLKLORE. *Theoretical & Applied Science*, (5), 277-284.
9. Ruziyeva, M. Y. (2022). SYMBOLISM OF MYTH, SYMBOL AND COLOR. *Ann. For. Res*, 65(1), 2719-2722.
10. Ruziyeva, M. (2016). Colour and its psychoanalytical interpretation in folklore. *Язык и культура (Новосибирск)*, (23), 127-130.
11. Ro'ziyeva, M. Y. (2020). Color symbolism in Uzbek folklore. *ISJ Theoretical & Applied Science*, 05 (85), 277-284.
12. Toymurodov, A. (2023, December). MODERN INTERPRETATION OF PSYCHODIAGNOSTICS AND PSYCHOCORRECTION OF EXTREME SITUATIONS. In *INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE" SCIENTIFIC ADVANCES AND INNOVATIVE APPROACHES"* (Vol. 1, No. 5, pp. 71-79).
13. Toymurodov, A. (2023). BASICS OF PROVIDING PSYCHOLOGICAL SERVICES TO MILITARY PERSONNEL. *Академические исследования в современной науке*, 2(24), 148-152.
14. Uzbekistan, B. Qualitative properties and imagery of Colors.
15. Ro'ziyeva, M. Y. (2021). O'qish darslarida fasllar bilan bog'liq matnlar va ularning ahamiyati: DOI: 10.53885/edinres. 2021.86. 66.011 Ro 'ziyeva MY, Boshlang 'ich ta'lim nazariyasi kafedrasida mudiri, fffd (PhD) Madinabonu Xayrulloeva, BuxDU, boshlang'ich ta'lim yo'nalishi 4 kurs talabasi. In *Научно-практическая конференция* (pp. 23-24).

15-Yanvar, 2025-yil

16. Ro'ziyeva, M. (2021). FOLKLORSHUNOSLIKDAGI YANGI BOSQICHLAR VA ULARNING TA'LIM JARAYONIDAGI AHAMIYATI: Mohichehra Ro'ziyeva, BuxDu Boshlang'ich ta'lim nazariyasi kafedrası mudiri, PhD, dotsent. In *Научно-практическая конференция* (pp. 21-22).